ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

23. dubna 2009 *

Ve věci C-509/07,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Tribunale di Bergamo (Itálie) ze dne 4. října 2007, došlým Soudnímu dvoru dne 21. listopadu 2007, v řízení

Luigi Scarpelli

proti

NEOS Banca SpA,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení P. Jann (zpravodaj), předseda senátu, M. Ilešič, A. Tizzano, A. Borg Barthet a E. Levits, soudci,

* Jednací jazyk: italština.

generální advokát: J. Mazák,
vedoucí soudní kanceláře: R. Şereş, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 11. prosince 2008,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za L. Scarpelliho F. Maffettinim a G. Pozzim, avvocati,

– za NEOS Banca SpA S. Beccarim, avvocato,

– za italskou vládu R. Adamem, jako zmocněncem, ve spolupráci s W. Ferrante, avvocato dello Stato,

– za německou vládu M. Lummou a J. Kemper, jako zmocněnci,

– za maďarskou vládu J. Fazekas, R. Somssich a K. Borvölgyi, jako zmocněnkyněmi,

– za Komisi Evropských společenství L. Pignataro-Nolin a W. Wilsem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 11 odst. 2 směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru (Úř. věst. 1987, L 42, s. 48; Zvl. vyd. 15/01, s. 326).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi L. Scarpellim a NEOS Banca SpA (dále jen „NEOS Banca“) ve věci plnění smlouvy o úvěru uzavřené za účelem koupě automobilu, který nebyl nikdy dodán.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

3 Dvacátý první bod odůvodnění směrnice 87/102 stanoví:

„vzhledem k tomu, že pokud jde o zboží nebo služby, které spotřebitel získal na úvěr, měl by mít, alespoň za okolností níže uvedených, vůči poskytovateli úvěru navíc další práva ke svým běžným smluvním právům vůči tomuto poskytovateli a vůči dodavateli zboží nebo služeb; že výše zmíněné okolnosti jsou dány tehdy, když poskytovatel úvěru a dodavatel zboží nebo služeb mají dřívější smlouvu, na jejímž základě je úvěr nabízen výhradně uvedeným poskytovatelem úvěru zákazníkům tohoto dodavatele, aby od něho mohli získat zboží nebo služby“.

4 Dvacátý pátý bod odůvodnění této směrnice stanoví:

„vzhledem k tomu, že pokud [ačkoli] tato směrnice stanoví jistý stupeň sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru, a také jistý stupeň ochrany spotřebitele, nemělo by být členským státům bráněno v tom, aby si zachovaly nebo přijaly přísnější opatření na ochranu spotřebitele s řádným přihlédnutím ke svým závazkům ze Smlouvy“.

5 Článek 11 odst. 1 a 2 uvedené směrnice stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby existence smlouvy o úvěru žádným způsobem neovlivnila práva spotřebitele vůči dodavateli zboží nebo služby zakoupené pomocí takové smlouvy v případech, kdy zboží nebo služby nejsou dodány nebo jinak neodpovídají smlouvě o jejich dodávce.

2. Spotřebitel má právo uplatňovat práva vůči poskytovateli úvěru v případě, kdy

a) za účelem nákupu zboží nebo obdržení služeb spotřebitel uzavře smlouvu o úvěru s jinou osobou než jejich dodavatelem

a

b) poskytovatel úvěru a dodavatel zboží nebo služeb uzavřeli dřívější smlouvu, na jejímž základě tento poskytovatel úvěru poskytuje úvěr výhradně zákazníkům uvedeného dodavatele za účelem odběru zboží nebo služeb od uvedeného dodavatele,

a

c) spotřebitel uvedený pod písmenem a) získá úvěr na základě takovéto dřívější smlouvy

a

d) zboží nebo služby spadající pod smlouvu o úvěru nejsou dodány nebo jsou dodány jen zčásti, nebo neodpovídají smlouvě o jejich dodávce

a

e) spotřebitel uplatnil svá práva vůči dodavateli, ale nedosáhl uspokojení svých oprávněných nároků.

Členské státy stanoví rozsah a podmínky pro uplatnění těchto práv.“

Vnitrostátní právní úprava

6 Článek 42 legislativního nařízení č. 206 ze dne 6. září 2005 (řádný doplněk GURI č. 235 ze dne 8. října 2005) stanoví:

„V případě nesplnění smlouvy dodavatelem zboží nebo poskytovatelem služeb má spotřebitel po marné výzvě právo uplatňovat práva vůči poskytovateli úvěru v mezích poskytnutého úvěru za podmínky, že dohoda uděluje poskytovateli úvěru výhradní postavení pro poskytování úvěrů zákazníkům dodavatele. Odpovědnost se rovněž vztahuje na třetí osoby, na které poskytovatel úvěru převedl nároky plynoucí ze smlouvy o poskytnutí úvěru."

7 Předkládající soud nicméně uvádí, že podle italské judikatury nejsou nároky spotřebitele závislé na uzavření dohody o výhradním postavení mezi poskytovatelem úvěru a dodavatelem.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

8 Dne 20. června 2003 L. Scarpelli, kupující, který se obrátil na prodejce, společnost Autobrembate, patřící Brioli Duilimu, za účelem zakoupení vozidla značky Audi A4 1900 TD, podepsal, spolu s kupní smlouvou na toto vozidlo, formulář – který mu poskytl prodejce – určený k podání žádosti o úvěr od společnosti Finemiro SpA, do jejíchž práv vstoupila NEOS Banca, poskytovatel úvěru.

9 Luigi Scarpelli převedl šeky vystavenými na jméno Brioli Duilio částku 10 000 eur a získal úvěr ve výši 19 130 eur, které byly přičteny k již zaplaceným 10 000 eur. Uvedenému finančnímu ústavu začal takto poskytnutý úvěr splácet měsíčními splátkami ve výši 402 eur.

10 Poté, co zaplatil 24 měsíčních splátek ve výši 9 648 eur, mimo 130 eur provize, přerušil L. Scarpelli platbu měsíčních splátek z důvodu, že mu vozidlo stále nebylo dodáno.

11 Finemiro SpA oznámila L. Scarpellimu usnesení obsahující příkaz zaplatit zbývající dluh ve výši 15 678,38 eur a příslušenství.

12 Následně byl na společnost Autobrembate prohlášen konkurs a vozidlo zakoupené L. Scarpellim nebylo jmenovanému již nikdy dodáno.

13 Luigi Scarpelli podal proti usnesení obsahujícímu příkaz k zaplacení odpor a tvrdil, že není povinen zaplatit zbývající dlužné měsíční splátky. Od NEOS Banca navíc požadoval vrácení částky 9 778 eur, které již byly v měsíčních splátkách zaplaceny, navýšené o zákonné úroky a měnovou inflaci.

14 NEOS Banca se soudní cestou bránila proti návrhům L. Scarpelliho s poukazem na to, že článek 11 směrnice 87/102 stanoví zproštění odpovědnosti poskytovatele úvěru ve všech případech, kdy neexistuje výhradní vztah mezi posledně uvedeným a dodavatelem.

15 NEOS Banca odkázala v tomto ohledu na vnitrostátní ustanovení a ustanovení Společenství, zvláště pak na článek 42 legislativního nařízení č. 206 ze dne 6. září 2005, a tvrdila, že v případě financování v rámci režimu nevýhradnosti je právo spotřebitele na podání žaloby proti poskytovateli úvěru vyloučeno, jelikož je tato možnost omezena na financování v režimu výhradnosti.

16 Je nesporné, že mezi NEOS Banca a společností Autobrembate neexistuje žádný výhradní vztah.

17 Podle Tribunale di Bergamo není vzhledem k tomu, co je uvedeno ve dvacátém prvním bodu odůvodnění směrnice 87/102, jisté, že k přiznání rozsáhlejších práv ve prospěch spotřebitele je nezbytnou podmínkou výhradní vztah.

18 Za těchto podmínek se Tribunale di Bergamo rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je třeba čl. 11 odst. 2 směrnice 87/102 vykládat v tom smyslu, že dohoda mezi prodejcem a finančním ústavem, na základě které tento poskytovatel úvěru poskytuje úvěr výhradně zákazníkům tohoto prodejce, je nezbytným předpokladem práva spotřebitele uplatňovat práva vůči poskytovateli úvěru – v případě neplnění povinností prodejce –, a to i v případě, že právo, jehož se spotřebitel soudní cestou domáhá, je a)

pouze právem na zrušení smlouvy o úvěru, nebo b) právem na zrušení a následné vrácení částek zaplacených finančnímu ústavu?“

K předběžné otázce

19 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda je k tomu, aby spotřebitel mohl uplatňovat práva vůči poskytovateli úvěru v případě nesplnění povinností náležejících prodejci, nutná existence výhradního vztahu mezi poskytovatelem úvěru a dodavatelem. Tribunale di Bergamo se především dotazuje, zda je taková podmínka nezbytná v případě žaloby na zrušení smlouvy o úvěru a v případě žaloby na vrácení částek již zaplacených finančnímu ústavu.

20 Pokud jde o cíle směrnice 87/102, vyplývá z jejích bodů odůvodnění, že byla přijata k naplnění dvou cílů, a to jednak vytvoření společného trhu v oblasti spotřebitelského úvěru (třetí až pátý bod odůvodnění), a jednak ochrany spotřebitelů, kterým jsou takové úvěry poskytovány (šestý, sedmý a devátý bod odůvodnění) (rozsudky ze dne 23. března 2000, Berliner Kindl Brauerei, C-208/98, Recueil, s. I-1741, bod 20, a ze dne 4. března 2004, Cofinoga, C-264/02, Recueil, s. I-2157, bod 25).

21 Článek 11 uvedené směrnice v tomto ohledu jednak stanoví právo spotřebitele uplatňovat práva vůči poskytovateli úvěru v případě, kdy dotčený dodavatel zboží nebo služeb povinnosti ze smlouvy nesplní nebo je splní vadně, a jednak podřizuje toto právo řadě podmínek, mezi nimiž je i existence výhradního vztahu mezi poskytovatelem úvěru a dodavatelem.

22 Toto ustanovení musí být vykládáno ve světle dvacátého prvního bodu odůvodnění směrnice 87/102, který s odkazem na režim zavedený v článku 11 této směrnice výslovně stanoví, že „spotřebitel by měl mít, alespoň za okolností níže uvedených, vůči poskytovateli úvěru navíc další práva ke svým běžným smluvním právům“. Stále podle stejného bodu odůvodnění „jsou výše zmíněné okolnosti dány tehdy, když poskytovatel úvěru a dodavatel zboží nebo služeb mají dřívější smlouvu, na jejímž základě je úvěr nabízen výhradně uvedeným poskytovatelem úvěru zákazníkům tohoto dodavatele, aby od něho mohli získat zboží nebo služby“.

23 Z toho vyplývá, že právo regresu stanovené v čl. 11 odst. 2 směrnice 87/102 představuje dodatečnou ochranu, kterou tato směrnice poskytuje spotřebiteli vůči poskytovateli úvěru, doplňující regresní práva, kterých může spotřebitel využít již na základě vnitrostátních ustanovení použitelných na veškeré smluvní vztahy. V důsledku toho může být splnění různých podmínek uvedených v tomto článku vyžadováno jen u žalob podaných z titulu této dodatečné ochrany.

24 Dále je třeba uvést, že takový výklad článku 11 směrnice 87/102 je v souladu s povahou harmonizace provedené touto směrnicí. Podle svého dvacátého pátého bodu odůvodnění by uvedená směrnice neměla členským státům bránit v tom, aby si zachovaly nebo přijaly přísnější opatření na ochranu spotřebitele, zavádí tedy minimální harmonizaci v oblasti spotřebitelského úvěru. Členské státy tak mají možnost přijmout právní úpravu, která je pro spotřebitele příznivější.

25 V kontextu čl. 11 odst. 2 směrnice 87/102 Soudní dvůr rozhodl, že cíl sledovaný touto směrnicí spočívá v zajištění dodržování minimálního standardu ochrany práv spotřebitelů týkajících se spotřebitelského úvěru (rozsudek ze dne 4. října 2007, Rampion a Godard, C-429/05, Sb. rozh. s. I-8017, bod 47).

26 Tento výklad je rovněž potvrzen čl. 14 odst. 1 uvedené směrnice, který ukládá členským státům povinnost zajistit, že se smlouvy o úvěru nebudou odchylovat ke škodě spotřebitele od vnitrostátních předpisů provádějících tuto směrnici nebo odpovídajících této směrnici (viz v tomto smyslu výše uvedený rozsudek Rampion a Godard, bod 48).

27 Spotřebitel navíc nemůže vykonávat žádný vliv na vztah mezi dodavatelem a poskytovatelem úvěru, což má za důsledek, že spotřebitel musí přijmout takové smluvní podmínky, jaké byly vyjednány mezi těmito dvěma podnikateli.

28 Krom toho poskytovatelé úvěru předkládají spotřebitelům pro uzavření smlouvy o úvěru často předtištěné formuláře. V důsledku toho nemá spotřebitel, tedy nejslabší smluvní strana, běžně možnost navrhnout v textu smlouvy změny.

29 Proto skutečnost, že je využití veškerých práv spotřebitele na regres vůči poskytovateli úvěru vázáno na podmínku existence výhradnosti mezi tímto poskytovatelem úvěru a dodavatelem, porušuje cíl směrnice 87/102, kterým je na prvním místě cíl ochrany spotřebitele jakožto nejslabší smluvní strany.

30 Z výše uvedených úvah vyplývá, že v takové situaci, jaká je popsána vnitrostátním soudem v jeho předkládacím rozhodnutí, kdy vnitrostátní právní úprava použitelná na smluvní vztahy dává spotřebiteli možnost žalovat poskytovatele úvěru s cílem dosáhnout zrušení smlouvy o úvěru a vrácení již zaplacených částek, směrnice 87/102 nevyžaduje, aby takové žaloby podléhaly předmětné podmínce výhradnosti. Splnění takové podmínky může být naopak vyžadováno za účelem uplatnění jiných

práv, která nejsou předvídána vnitrostátními ustanoveními v oblasti smluvních vztahů, jako je právo na náhradu škody způsobené nesplněním povinností dodavatele dotyčného zboží nebo dotyčných služeb.

31 V důsledku toho je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že čl. 11 odst. 2 směrnice 87/102 musí být vykládán v tom smyslu, že v takové situaci, jaká je ve věci v původním řízení, není dohoda mezi poskytovatelem úvěru a dodavatelem, na základě které tento poskytovatel úvěru poskytuje úvěr výhradně zákazníkům tohoto dodavatele, nezbytným předpokladem práva těchto zákazníků podat žalobu vůči uvedenému poskytovateli úvěru v případě nesplnění povinností uvedeného dodavatele za účelem zrušení smlouvy o úvěru a následného vrácení částek zaplacených finančnímu ústavu.

K nákladům řízení

32 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 11 odst. 2 směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru musí být vykládán v tom smyslu, že v takové situaci, jaká je ve věci v původním řízení, není dohoda mezi poskytovatelem úvěru a dodavatelem, na základě které tento poskytovatel úvěru poskytuje úvěr výhradně zákazníkům tohoto dodavatele, nezbytným předpokladem práva těchto zákazníků podat

žalobu vůči uvedenému poskytovateli úvěru v případě nesplnění povinností uvedeného dodavatele za účelem zrušení smlouvy o úvěru a následného vrácení částek zaplacených finančnímu ústavu.

Podpisy.